

Handlingsplan mot mobbing i barnehagen

Elverum kommune

08.04.2019



INNLEDNING:

De siste årene har det vært et økende fokus på mobbing som et betydelig samfunnsproblem i Norge.

Denne handlingsplanen er tenkt som et verktøy til bruk for å forebygge mobbing og er et forpliktende dokument for alle ansatte i barnehagene i Elverum kommune.

I forordet til heftet «Mobbing i barnehagen» som er utgitt av Barne- og familiedepartementet i samarbeid med Barneombudet, står det følgende: «Barn har rett til omsorg. Alle voksne: Foreldre, ansatte i barnehagen, politikere og andre har plikt til å gjøre det vi kan for at mobbing ikke skal forekomme. Primært skal vi forebygge, sekundært skal vi gripe inn så tidlig som mulig. Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode muligheter for utvikling og aktivitet i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem».

I Regjeringens manifest mot mobbing er det nedfelt: «Alle barn og unge skal ha et godt og inkluderende oppvekst og læringsmiljø med nulltoleranse for mobbing». Gjennom dette manifestet er da barnehagen forpliktet til å arbeide for et godt og inkluderende oppvekst og læringsmiljø for alle barn.

I Rammeplanen for barnehager (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det under kapittel «**Livsmestring og helse**»: *Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.*

Barnehageloven: § 1. *Formål*

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Den viktigste egenskapen barn kan skaffe seg for å stå bedre rustet mot både å bli mobbet eller bli en mobber, er sosial kompetanse. Sosial kompetanse handler om å samhandle positivt med andre i ulike situasjoner. Denne kompetansen uttrykkes og tilegnes av barn i samspill med hverandre og med voksne. For å øke barns sosiale kompetanse må de voksne være bevisste seg selv, være reflekterte over egen væremåte og kommunikasjonsstil, tilstedeværende, rause, åpne, varme og vite hvordan man regulerer og ha evne til å foreslå alternative adferdsmønstre. Barna skal møte voksne i barnehagen som skaper trygghet, gode rutiner, som ser barna og møter dem på en god måte. De voksne skal være tilstedeværende slik at de kan observere og sette inn tiltak der det behøves. Tidlig innsats er viktig for å motvirke utviklingen av problematferd som diskriminering og mobbing.

Mål for barnehagens arbeid:

- Ha et barnehagemiljø med nulltoleranse for mobbing
- Øke personalets kunnskap om forebygging og håndtering av mobbing i barnehagen
- Involvere foreldre/foresatte i barnehagens arbeid mot mobbing

Delmål:

- En hverdag hvor alle respekterer hverandre
- Gode relasjoner mellom barn og voksne
- Personalet hjelper barna til å skape gode relasjoner seg i mellom
- Alle barn skal ha venner
- Alle barn skal bli møtt med varme, raushet, anerkjennelse og lære at alle er verdifulle
- Alle skal oppleve trivsel og glede i barnehagen
- Personalet skal bli bevisst sin rolle og ansvar for å forebygge mobbing
- Foreldre/foresatte skal informeres om barnehagens forebyggende arbeid mot mobbing

Tiltak:

- Alle avdelinger skal jobbe med vennskap, barns samspill i lek, sosial kompetanse og språklige ferdigheter
- Personalet skal arbeide for et godt psykososialt miljø
- Personalet må være støttende til stede i barnas sosiale utviklingsprosess
- Personalet skal være tilstedeværende og aktive

Evaluering:

- Observasjoner av samspill; barn-barn, barn-voksen, voksen-voksen
- Barnesamtaler med barn i grupper og en-til-en
- Mobbing som tema på personalmøter, avdelingsmøter og ledermøte
- Mobbing som tema på foreldremøte og i foreldresamtale
- Evaluering av handlingsplan mot mobbing i Elverums barnehager hvert år
- Arbeid mot mobbing synliggjøres i årsplan

DEFINISJON PÅ MOBBING:

Det finnes ulike definisjoner på mobbing, men felles er at det er en negativ handling som rettes mot en, at det gjentas over tid og at det er ubalanse i styrkeforholdet mellom partene.

En mobbesituasjon kan ikke beskrives eller håndteres som en konflikt, men som et overgrep. Det er ubalansen i maktforholdet mellom partene som er det avgjørende som skiller mobbing fra å være en konflikt.

Man kan skille mellom direkte og indirekte mobbing:

Direkte mobbing skjer når angrepet er åpent. Direkte mobbing kan være fysisk mobbing med slag, spark eller verbal mobbing med skjellsord, krenkende og hånlige kommentarer eller trusler.

Indirekte mobbing er sosial mobbing gjennom for eksempel utestengning, ryktespredning eller lignende. Å bli frosset ut, å ikke få være med i venneflokken og å bli baksnakket er også indirekte mobbing og går ofte under «skjult mobbing» (hentet fra www.ung.no)

Eksempler på fysisk og psykisk mobbing:

- Ikke hilse
- Springe vekk i fra
- Slå, dytte, knuffe, klore
- Verbal mobbing
- Gjemme seg for noen
- Lukke døren rett foran noen
- Aggresjon mot offeret
- Mimikk og kroppsspråk (vende ryggen til, steinansikt osv)
- Ignorere, overse
- Ikke spørre om å være med, ikke inkludere
- Bruke ord/kallenavn - si stygge ting, sårende kommentarer
- Manglende anerkjennelse

Alle kan oppleve noe av dette i løpet av sin barnehagetid, men det er viktig å skille mellom det som skjer en gang og som blir løst der og da, og det som skjer gjentatte ganger mot samme person over en tid. Når styrkeforholdet mellom den som mobber og den som blir mobbet konstant er i ubalanse og et barn opplever det som trist, vondt og vanskelig, er det mobbing. Ofte handler det å bli mobbet om å føle seg utenfor, oppleve krenkelser og ekskludering i lek.

AVDEKKING:

Mobbing kan være vanskelig å oppdage og man skal være observante på endringer av barns adferd. Dette kan ofte være et tegn på at noe er galt. Ved et godt samarbeid mellom hjem og barnehage og en god dialog, vil det være lettere å fange opp endringer hos barnet tidlig. Foreldre/foresatte ser barna sine i andre settinger enn ansatte i barnehagen og man kan da utfylle hverandre.

Endret adferd som kan være tegn på at barn blir mobbet:

- Barnet vil ikke gå i barnehagen
- Endrer spise- og sovevaner
- Blir engstelig og redd
- Barnet begynner å tisse på seg etter å ha vært «tørr»
- Blir oppfarende og fort sint
- Får dårlig selvbilde/selvtillit
- Nekter å fortelle hva som er galt
- Plager yngre søsken eller andre barn
- Blir klengete og søker mer voksenkontakt enn før
- Blir stille og usynlig

I løpet av en barnehagehverdag gjøres det observasjoner av barna. Observasjoner er et hjelpemiddel for personalet til å se hvordan barna trives og er mot hverandre. Det er ofte nødvendig å bruke ulike observasjonsmetoder for å forstå hva som foregår. Man skiller ofte mellom usystematiske og systematiske observasjoner.

Usystematiske observasjoner er observasjoner som gjøres hver dag, uten at det er planlagt i forkant, og som ikke har noe fast mønster eller bestemt fremgangsmåte.

Systematiske observasjoner er observasjoner som er planlagte og som krever stor grad av nøyaktighet. Observasjonene gjøres da ofte etter en mal og i et skjema. Film og foto kan også være nyttig verktøy i arbeid med observasjon og dokumentasjon.

TILTAK NÅR MOBBING ER AVDEKKET:

Hvis det oppdages mobbing i barnehagen skal det settes inn tiltak umiddelbart. Om ikke voksne reagerer på mobbing vil vi overfor barna godkjenne dette som en akseptabel adferd. Det er viktig å få formidlet til alle barn hvordan vi skal være ovenfor hverandre og hva som ikke er greit å finne seg i. Barn som blir mobbet må ikke bli tillagt ansvaret for sin egen ulykke.

Etter å ha avdekket mobbing kontakter pedagogisk leder de foreldre det gjelder og innkaller til et møte. Tiltak iverksettes og saken vurderes fortløpende. Innen 1 måned skal det være et oppfølgingsmøte og tiltakene vurderes. Nye tiltak settes i verk hvis dette er nødvendig.

Enhetsleder:

- Har et overordnet ansvar og skal alltid informeres om det som foregår/oppdages
- Skal sikre at tiltak blir satt i verk på avdelingen/basen
- Har ansvar for å følge opp hendelsen sammen med personalet på avdelingen/basen

Pedagogisk leder:

- Har ansvar for å følge opp handlingsplanen på avdelingen/basen, og sette i verk tiltak i forhold til denne
- Har informasjonsplikt til enhetsleder

Alle ansatte:

- Informerer om enkeltepisoder på avdelingsmøter
- Alle har et ansvar for å videreformidle observasjoner
- Alle har et ansvar for å handle ved mistanke om mobbing
- Alle har et ansvar i forhold til å kjenne til handlingsplanen
- Alle har et ansvar for å si fra til enhetsleder om man reagerer på de andre voksnes holdninger og handlinger

Involverte barn:

- Den voksne som var tilstede da hendelsen skjedde, snakker med de involverte barna, og barna får mulighet til å sette ord på det som har skjedd
- Formidle at dette ikke er en akseptabel oppførsel
- Få barna til å forstå at deres handlinger kan påføre andre skade.
- Hjelp barna til å snu negativ adferd til en mer positiv adferd – gi dem handlingsalternativer
- La barna som blir utsatt for mobbing få positive opplevelser som igjen kan skaffe dem positiv oppmerksomhet fra de andre barna
- Mindre grupper i lek og på tur. Positive opplevelser sammen, kan få barna til å se hverandre i «annet lys»
- Styrke barnas selvfølelse, både mobber og offer
- Heve statusen til barnet som blir utsatt
- Finne alternativer til mobberen

Foreldre/foresatte til involverte barn:

- Innkalle foreldrene til separate samtaler hvor man informerer om hva som har skjedd. Eventuelt fellesmøte
- Vis foreldrene/foresatte at det er et felles ansvar
- Avklar hva som skal gjøres videre



FOREBYGGING:

«Hvis du ønsker å vite noe om hva slags person ditt barn blir som voksen kan du ta en god titt på deg selv» (Jesper Juul)

Med dette menes at våre holdninger og meninger blir adoptert av våre barn, uansett om det er bevisst eller ubevisst. Det er viktig å tenke på som foreldre hva som sies, hva og hvem det snakkes om når barna er til stede. Foreldres verdier er det barna møter andre mennesker med.

Sammen med barnehagen skal foreldrene jobbe for en best mulig hverdag for hvert barn. Den kanskje aller viktigste innsatsen for å motvirke mobbing er det generelle arbeidet med å skape et godt og trygt miljø. Et miljø der alle blir inkludert og der de voksne jobber aktivt for å hindre at barn blir holdt utenfor leken. Mobbing kan forebygges ved at kompetente voksne legger til rette for utvikling av gode sosiale ferdigheter og skaper et aksepterende og inkluderende miljø med et godt og åpent foreldresamarbeid. Negativ atferd må avlæres, og det er de voksnes ansvar at det blir gjort. Både de ansatte i barnehagen og barnas foreldre.

DEN KOMPETENTE VOKSNE:

I Elverums barnehager jobber de voksne mot å være:

En **moden** voksen er:

Reflektert og har selvinnsikt, har evne til å ta konstruktiv kritikk, kan kontrollere egne følelser, tar personlig ansvar og har erfaring.

En **tydelig** voksen er:

Konkret, utviser nulltoleranse for uakseptabel adferd, utøver stabile konsekvenser, vet at kroppsspråk og verbalt språk henger sammen.

En **bevisst** voksen er: Konsekvent, ser sammenheng mellom teori og handling, er våken og oppmerksom, er reflekterende over egen praksis og på hvilke konsekvenser egne valg har for arbeidet med barna og er en som velger å ha en positiv innstilling.

En **aktivt observerende** voksen er:

En som har fokus på hvert enkelt barn, en som har fokus på barnets sterke sider, en som bruker all sin erfaring, kurs og utdanning i arbeidet med barna- og er en som prioriterer observasjoner gjennom dagen.

En **kunnskapsrik** voksen er:

Interessert i å lære, bruker sin egen erfaring bevisst, er motivert for jobben han/hun har, kjenner og forstår barn- deler sin kunnskap med andre.

En **samhandlingsvillig** voksen er:

Undrende sammen med barna, er positivt innstilt, bidrar aktivt og samtidig slipper andre til. En som gjerne går i dialog men som også er åpen for andres ideer og forslag.

En **omsorgsfull** voksen er:

En som ser og hører barna, en som bekrefter og anerkjenner, en som klarer å være tilstede her-og-nå, en som alltid har et fang, en som utviser forståelse, en som har tid og en som ser barnas behov.

En **forståelsesfull** voksen er:

Lyttende, empatisk og evner å se flere muligheter/alternativer, en som vet at vi ikke trenger å være 100% enige, men som jobber mot felles mål og visjoner om hvordan vi skal ha det i vår barnehage- og en som viser forståelse og respekt for andres meninger.

En **rettferdig** voksen er:

Forutsigbar, ser på andre som likeverdige, kan høre på begge parter og en som behandler hvert enkelt barn individuelt ut fra dets behov og ståsted.

En **anerkjennende** voksen er:

Ser, bekrefter og ivaretar barnas behov, gir ros og positiv kontakt, regulerer og foreslår alternativ adferd, veileder i stedet for å kritisere. Anerkjenner ulike følelser.

SAMARBEID MELLOM HJEM OG BARNEHAGE:

I følge barnehageloven §1 så skal: «Barnehagen gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem».

Foreldre er de viktigste rollemodeller i et barns liv, og det er foreldrene som har ansvaret for barnas oppdragelse. Barnehagen representerer et komplementerende miljø i forhold til hjemmet, da barnet i barnehagen skal få prøve å videreutvikle det som er grunnlagt hjemme. Barnehagen skal bistå hjemmene i deres omsorg og oppdrageroppgaver, og på den måten skape et godt grunnlag for barns utvikling.

Det skal være lav terskel for foreldrene å informere og/eller varsle barnehagen hvis de ser en endring i barnas adferd. Samarbeidet mellom hjem og barnehage er avgjørende for en god hverdag for barna.

Samarbeid mellom hjem og familie gjøres på flere områder:

- Handlingsplanen deles ut til hjemmet og informeres om
- Ha tema om mobbing på foreldremøter

- Daglig dialog mellom hjem og barnehage
- Foreldrene kan drive forebyggende arbeid med å:
 - Være engasjerte i de andre barna
 - Be barn med seg hjem og la barna treffe hverandre i andre settinger enn barnehagen
 - Prate med barna sine
 - Være gode rollemodeller som ikke snakker ufordelaktig om andre barn og deres foreldre i barnas påhør
 - Griper inn når barn viser uønsket atferd rettet mot andre barn og på den måten vise at dette ikke er godtatt
 - Være gode modeller i konfliktløsning og ved å hjelpe barna til å finne gode måter å løse konflikter på
 - Være bevisst på hva som legges ut i sosiale media. Dette er ikke stedet for å ta opp vanskelige ting.

HANDLINGSPLANEN BYGGER PÅ:

- Mobbing i barnehage, Barne- og familiedepartementet
- Manifest mot mobbing 2011-2014, Regjeringen m.fler
- Rammeplan for barnehager
- Barnehageloven
- Handlingsplan for barnehager, Mandal kommune
- Handlingsplan for barnehager, Ringsaker kommune

FORPLIKTENDE TILTAKSPLAN FOR

(Barnehagens navn)

TILTAK	ANSVAR	GJENNOMFØRING Signatur og dato
Den som har observert eller observerer mobbing informerer pedagogisk leder/enhetsleder straks. Tas opp på ledermøte med konkrete beskrivelser av den voksnes tolkning av situasjonen. Tiltak bestemmes.	Den som observerer. Alle.	
Samtale med de involverte barna, eventuelt alle dersom det synes hensiktsmessig. Barna kommer med forslag til tiltak. Sammenfatte barnas forslag med tiltakene personalet har kommet frem til.	Den/de ansatte som står barnet/barna nærmest.	
Foreldrene til den/de barna som blir mobbet og til den som mobber blir informert og tatt med på råd. Situasjonsavhengig.	Pedagogisk leder/enhetsleder	
Evaluerings av tiltakene som er iverksatt etter samtaler og observasjon av barna. Samme dag, dagen etter og tett oppfølging første uke. Deretter oppfølging ved behov inn i barnegruppa.	Ansatte på avdelingen.	
Evaluerings på avdelingsmøter etter 1-2 uker. Drøfte eventuelle nye eller endrede tiltak.	Pedagogisk leder/enhetsleder/øvrige ansatte	
Ny samtale med foreldre og barn etter behov.	Pedagogisk leder/enhetsleder	
Stadige evalueringer til saken er løst.	Pedagogisk leder /enhetsleder/øvrig personale/foreldre/barn	

MAL FOR REFERAT FRA MØTE OM MOBBING I BARNEHAGEN

(Denne skal ligge i barnets mappe med kopi til foresatte)

Møtedato: _____

Til stede: _____

Sjekkliste i forhold til miljøet i barnehagen

HVA GJELDER SAKEN (Hendelsesforløp, involverte)	TILTAK som skal iverksettes	ANSVAR

Dato for neste oppfølgingsmøte: _____ Klokken: _____

Sted, dato: _____

Pedagogisk leder

Enhetsleder

SJEKKLISTE I FORHOLD TIL DE VOKSNES FORHOLD TIL BARN I BARNEHAGEN

Spørsmål	Ja – alltid	Ja – ofte	Nei – sjelden	Nei – aldri
Er voksne i vår barnehage anerkjennende og støttende i forhold til barnas initiativ?				
Blir alle barna lagt merke til i like stor grad, uavhengig av atferd?				
Får noen barn stadig positiv oppmerksomhet fra oss voksne – mer enn andre barn?				
Kan en se at det har blitt et «mønster» i at voksne lettere for å tro på noen barns forklaring på konflikter enn andre i gruppa?				
Er det noen barn i gruppa som vi voksne tar mer kontakt med – og finner på flere aktiviteter med enn andre barn? (navn, følg opp)				
Er det noen barn i gruppa som vi voksne tar lite kontakt med – og sjelden tar initiativ til aktiviteter med? (navn, følg opp)				
Har vi voksne større tålmodighet med enkelte barn i gruppa, enn andre når det gjelder å følge dem opp/hjelpe dem= Blir noen av barna raskere avbrutt/avvist av oss voksne enn andre når de tar kontakt) (navn, følg opp)				
Klarer vi å involvere alle barna i fellesskapet – for eksempel i praten rundt bordet ved måltider? (navn, følg opp)				

FORSLAG TIL LITTERATUR OG HJELPEMATERIELL SOM KAN BENYTTES:

For voksne:

Rammeplan for barnehage (2017)	
Barne- og familiedep, (2017)	Hefte om Mobbing i barnehagen
Berit Bae (1996)	Det interessante i det alminnelige
Dan Åke Olweus (1992)	Mobbing i skolen
Francois Alsaker (1997)	Plageånder og deres ofre
Gudmund Sandsleth (2007)	Mobbing
Jesper Juul (1996)	Ditt kompetente barn
Jesper Juul (2003)	Fra lydighet til ansvarlighet
Jesper Juul (2003)	Ulike videoer
Kari Lamer (1997)	Sosial kompetanse, teoribok og håndbok
Kari Pape (2002)	Fra ord til handling. Fra handling til ord
Myrna B. Shure (2000)	JEEP
Ella Cosmovici og Pål Roland (2017)	Mobbeadferd i barnehagen
Ingrid Lund og Anne Helgeland (2016)	Mobbing i barnehagen
Det er mitt valg (2010)	De viktige årene
Line Melvold (red) (2018)	Livsmestring i barnehagen
Herdís Pálsdóttir (2015)	Den undervurderte barndommen
Ann Åberg og Hillevi Lenz Taguchi (2008)	Lyttende pedagogikk
Mai Britt Helgesen (red) (2014)	Mobbing i barnehagen, et sosialt fenomen

For barna:

Ann de Bode	Det er alltid meg de skal ta
Birgitta Stenberg	Billy og sinte Lotta
	Bjørn drar på landet
Christine Nøstlinger	Frantz begynner på skolen
Egon Mathiesen	Katten med de blå øynene
Else Færden	Den stygge drageungen
Eva Eriksson	Stures nye jacka/Den nye jakka
Gun-Britt Sundstrøm	Gutten i supermanddrakten
Guido Genechten	Rikki
Gunilla Bergstrøm	Albert og udyret
	Hvem kan redde Albert Åberg
Gunnar Andersson	Martins sommar
Kari Saanum	Herr Alkabars nese
Lena Klefelt	Otto og Joppa
Mats Wänbad	Lilleving
Mette Cecilie Newth	Lille Skrekk
Ole L. Kirkegaard	Gummitarzan
Paul Leer-Salvesen	Fy fabian
Per Christian Jersilt	Hymir
Tone Lie Bøttinger	Min storebror apen

Tor Åge Bringsværd

Trond Brønne

Ulf Nilsen

Ursula Kirchberg

Camilla Oterlei

Karsten liker å danse

Ruffen – sjøormen som ikke kunne symje

Petter og månen

Den lille gutten og løven

Selim og Susanne

Kunsten å møte en bjørn

FOREBYGGENDE ARBEID

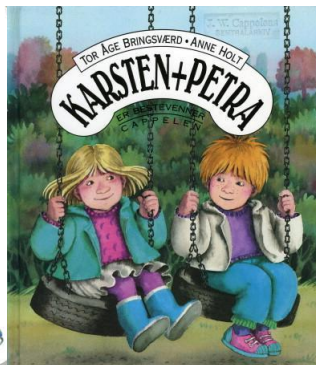
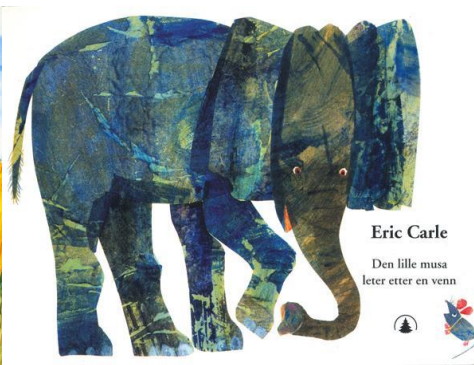
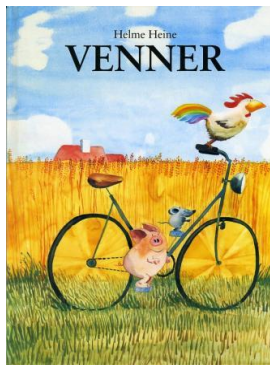
Vennskap, trygghet, tilhørighet, eiefølelse, gruppetanke, fellesskap, tilknytning, samhold, «hererjeg – dererdu – herervi!»... et slags utgangspunkt for hvordan vi ønsker å ha det sammen. Barn-voksne, barn-barn (og i personalet: voksen-voksen, men det er ikke fokuset her) Dette er forebyggende og det viktigste personalet jobber bevisst med gjennom hele året.

«Determinittvalg», mindfulness, yoga, smågrupper, dramatisering av de voksne, sanger, rim og regler, samarbeid, opplevleser, moro, morgenmøter med barna, er stikkord...

"Å få delta i lek og få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningskaping i barnehagen. I samhandling med hverandre legges grunnlaget for læring og sosial kompetanse" (Rammeplanen s. 26)



Utgangspunktet vårt; Rammeplanen



Fagbok!

Eva Eriksson
Bella og Gustav



Fine barnebøker om vennskap